

Декан Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, на основу чл. 56. ст. 5 и 87. Статута Правног факултета у Крагујевцу, донео је 30.07.2018. године,

РЕШЕЊЕ

Ставља се на увид јавности урађена Докторска дисертација и Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Тамаре Ђурђић Милошевић студента докторских студија, под називом:

"Ограничење слободe завештајних располагања"

објављивањем на Сајту и у Библиотеци Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, а Извештај Комисије и на Сајту Универзитета у Крагујевцу, у трајању од 30 дана.

Образложење

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Тамаре Ђурђић Милошевић образована Одлуком Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, Број: IV-02-561/19 од 11.07.2018. године, доставила је Факултету Извештај о оцени урађене Дисертације (Број: 2550 од 16.03.2018. године). Уз Извештај, Комисија је доставила и примерак урађене докторске дисертације.

Сагласно чл. 40. став 8. Закона о високом образовању ("СГ РС" бр. 88/17) чл. 46. Статута Универзитета у Крагујевцу и чл. 56. Статута Факултета, декан Факултета ставља на увид јавности докторску дисертацију и Извештај комисије о оцени докторске дисертације.

Имајући у виду наведено донео сам решење како гласи у диспозитиву.

Доставити:

- Сајт и Библиотека,
- Универзитет у Крагујевцу,
- Архива.

ДЕКАН
Проф. др Драган Вујисић

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ			
ПРИМЉЕНО	30.07.2018		
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредности
08	2530		

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Извештај о оцени урађене докторске дисертације
”Ограничење слободе завештајних располагања”
кандидаткиње Тамаре Ђурђић-Милошевић

Одлуком Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу бр. IV- 02/561/19 од 11.07.2018. године, формирана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације „Ограничење слободе завештајних располагања“ кандидаткиње Тамаре Ђурђић-Милошевић, у саставу: др Нина Планојевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу (председник Комисије), др Наташа Стојановић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, и др Јелена Видић Трнинић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду – сви са уже грађанскоправне научне области.

На основу прегледа и анализе урађене докторске дисертације, Комисија подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

1. Основни биографски подаци

Тамара Ђурђић-Милошевић рођена је 29.06.1981. године у Нишу, где је завршила основну школу и гимназију са одличним успехом. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Нишу 2007. године, са просечном оценом 9,84. За време правних студија учествовала је у разним симулацијама у области примене права, на националним и међународним такмичењима (Certificate of participation in Jean-Pictet Competition, Vrnjačka Banja, mart 2006; Diploma to the winner, 4th Moot court competition in International Humanitarian Law - International Committee of the Red Cross, Faculty of Law in Belgrade, Belgrade, April 2005). Награђивана је као најбољи студент друге године студија и добитник је стипендије Института за међународно образовање Phillip Morrise International.

По дипломирању, школске 2008/2009. године уписала је докторске студије – грађанскоправни смер, на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу. На докторским студијама положила је све предвиђене испите са просечном оценом 9,83 и извршила остале обавезе из студијског програма.

Кандидаткиња одлично познаје енглески језик, посебно правничку терминологију, будући да је положила - ILEC (International Legal English Certificate – Cambridge ESOL Examinations, Council of Europe – Level B2). Познаје још немачки језик (ниво А1) и користи се руским језиком (основно познавање).

Познаје рад на рачунару, посебно апликативне програме Word, Excel и Power Point. Такође је оспособљена за основни ниво коришћења електронске правне базе Paragraf Net.

Тамара Ђурђић-Милошевић је своју професионалну каријеру започела 2008. године на правничким пословима у Дуванској индустрији Ниш. Од школске 2008/2009 године ради као сарадник у настави на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, најпре на предметима из пословноправне области, да би 2010. године била изабрана за сарадника у настави на ужој грађанскоправној научној области. Наставно научно веће Правног факултета у Крагујевцу изабрало је кандидаткињу 2012. године у звање асистента на ужој грађанскоправној научној области, у ком звању се и сада налази. Распоређена је на наставни предмет Наследно право на другој години основних академских студија.

2. Научноистраживачки рад кандидаткиње

Кандидаткиња је написала и објавила следеће радове:

1. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Етичка и правна разматрања трансплантације органа“. У: Мићовић, М., (ур.) *Услуге и одговорност*: [Зборник реферата са међународног научног скупа одржаног 19. маја 2017. године на Правном факултету у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2017, стр. 711-723. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Majsko%20savetovanje/XIII%20Usluge/3.%20Knjiga.pdf>. [COBISS.SR-ID 513321904];
2. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Основни правни принципи трансплантације органа“. У: Мићовић, М., (ур.) *XXI век - век услуга и службог права*. Књ. 8. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2017, стр. 307-318. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/7%20XXI%20vek/15.20XXI%20vek%20%20vek%20usluga%20i%20Usluznog%20prava%20knjiga%208.pdf>. [COBISS.SR-ID 513375152];
3. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Усмено завештање у српском и упоредном праву“. У: Ђорђевић, С., (ур.) *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ. 5. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2017, стр. 249-260. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images-/Projekti/6%20Uskladjivanje%20PSS/6%20%20pravnog%20sistema%20Srbije%20sa%20standardima%20EU%20knjiga%205.pdf>. [COBISS.SR-ID 513361328];
4. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. *Ugovor o nasleđivanju i ugovor o doživotnom izdržavanju: u svetlu novog Građanskog zakonika Republike Srbije, Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2017, knj. 600, br. 10, str. 625-637. [COBISS.SR-ID 513368752];

5. ŽIVOJINOVIĆ, Dragica, ĐURĐIĆ, Tamara. „Fideicommissary Substitution as Manifestation of Testamentary Freedom“. У: Ристов, А. (ур.) *Effective Protection of the Human Rights and Liberties: Reality or Ideal* (3-rd International Scientific Conference School of Law, 12-14 May, 2017, Ohrid), 2017, књ. 2, Скопје: Институт за правно економски истражувања и едукација Јуридика Прима, стр. 89-100. [COBISS.SR-ID [513382576](#)];
6. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Уговор о доживотном издржавању као супститут уговора о наслеђивању“. У: Ђорђевић, С., (ур.) *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ. 4. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2016, стр. 327-336. [COBISS.SR-ID [513258160](#)]
7. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Професионална одговорност естетског хирурга као пружаоца услуга“. У: Мићовић, М., (ур.) *Услуге и услужна правила*: [Зборник реферата са међународног научног скупа одржаног 13. маја 2016. године, на Правном факултету у Крагујевцу.]. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2016, стр. 609-621. [COBISS.SR-ID [513222064](#)];
8. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Осигурање професионалне одговорности лекара“. У: Мићовић, М., (ур.) *XXI век - век услуга и услужног права*. Књ. 7. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2016, стр. 247-255. [COBISS.SR-ID [513274032](#)];
9. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Законске границе слободе именовања наследника“. У: *Двадесет година Закона о наслеђивању Републике Србије* [ур. Н. Стојановић, Н. Крстић], *Зборник радова*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за публикације, 2016, стр. 219-235. http://www.prafak.ni.ac.rs/files/centar_pub/20-GOD-ZAKONA-ONASLEDJIVANJU.pdf [COBISS.SR-ID [513277872](#)];
10. ŽIVOJINOVIĆ, Dragica, ĐURĐIĆ-MILOŠEVIĆ, Tamara. Inheritance contract and its substitutes in European and Serbian law. *Revija za evropsko pravo*, ISSN 1450-7986, 2015, књ. VХII, бр. 2-3, стр. 69-88. [COBISS.SR-ID [513207472](#)]
11. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Уговор о будућем наследству“. У: Ђорђевић, С., (ур.) *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ. 3. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2015, стр. 353-362. (COBISS.SR-ID [513178032](#));
12. ĐURĐIĆ-MILOŠEVIĆ, Tamara. Pravna priroda prava na nužni deo, *Pravni život*, 2015, ISSN 0350-0500, књ. 576, br. 10, str. 557-569. (COBISS.SR-ID [516968124](#));
13. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. “Лекарска грешка и професионална одговорност лекара”. У: Мићовић, М., (ур.) *Услужни послови*: (Зборник реферата са међународног научног скупа одржано 9. маја 2014. на Правном факултету у Крагујевцу). Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2014, стр. 703-715. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Majsko%20savetovanje/X%20-Usluzni%20poslovi/3.%20Knjiga.pdf> (COBISS. SR-ID [513020336](#));
14. ĐURĐIĆ-MILOŠEVIĆ, Tamara. Razgraničenje ugovora o nasleđivanju od drugih pravnih poslova, *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2014, књ. 572, br. 10, str. 513-526. (COBISS.SR-ID [513060272](#));
15. БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. “Право на увид у медицинску документацију”. У: Мићовић, М., (ур.) *XXI век - век услуга и услужног права*. Књ. 3. Крагујевац:

Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке 2012, стр. 335-347. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/7%20XXI%20vek/4.%20XXI%20vek%20%20vek%20usluga%20i%20Usluznog%20prava%20knjiga%203.pdf> (COBISS.SR-ID 512848048);

16. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. “Право на поверљивост медицинских података”, У: Мићовић, М., (ур.). *Услужно право*: (Зборник реферата са међународног научног скупа одржаног 10. маја 2013. године на Правном факултету у Крагујевцу) Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2013, стр. 757-771. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Majsko%20savetovanje/IX%20Usluzno%20pravo/3.%20Knjiga.pdf> (COBISS.SR-ID 512896688);
17. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. “Правни положај завештајног наследника постављеног под условом или роком.” У: Влашковић, Б., (ур.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ.1. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2013, стр. 327-340. (COBISS.SR 512977328);
18. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Електронска медицинска документација“. У: Мићовић, М., (ур.). *XXI век - век услуга и служног права*. Књ. 4. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2013, стр. 193-206. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/7%20XXI%20vek/6.%20XXI%20vek%20-%20vek%20usluga%20i%20Usluznog%20prava%20knjiga%204.pdf> (COBISS.SR-ID 512956592);
19. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Neki aspekti zaveštajne sposobnosti, *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2013, knj. 564, br. 10, str. 565-577. (COBISS.SR-ID 512963248);
20. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Правна природа и главна обележја уговора о наслеђивању“. У: Влашковић, Б., (ур.) *Правна мисао у срцу Шумадије*, Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2012, стр. 421-432. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/6%20Uskladjivanje%20PSS/1.%20Pravna%20misa0%20u%20srcu%20Sumadije.pdf> (COBISS.SR-ID 512800432);
21. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Одговорност лекара за штету узроковану лекарским услугама“. У: Мићовић, М., (ур.) *Право и услуге* : [Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 3. маја 2012. године, на Правном факултету у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2012, стр. 699-711; <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Majsko%20savetovanje/VII%20XII%20vek/3.%20Zbornik.pdf> (COBISS.SR.ID: 512754352);
22. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Fideikomisarna supstitucija i sloboda zaveštajnog raspolaganja, *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2012, knj. 556, br. 10, str. 719-732. (COBISS.SR-ID 512824240);
23. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Фидуцијарни пренос права својине, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду - Recueil des travaux / Faculté de droit de Нови Сад*, ISSN 0550-2179, 2011, бр. 2, стр. 473-494. (COBISS.SR.ID: 512710832);
24. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Уговор о лекарској услузи“. У: Мићовић, М., (ур.). *XXI век – век услуга и служног права*, [Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 5. маја 2011. године, на Правном факултету у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет Институт за правне и друштвен науке, 2011, књ. 1, стр. 745-764. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Majsko%20savetovanje/VII%20XII%20vek/3.%20Zbornik.pdf>, (COBISS.SR.ID: 512659376);

25. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. „Право пацијента на обавештење код пружања лекарских услуга“, у: Мићовић, М., (ур.) *XXI век – век услуга и услужног права*, Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, књ. 2 (2011), стр. 349-363. <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/7%20XXI%20vek/2.%20XXI%20vek%20-%20vek%20usluga%20i%20Usluznog%20prava%20knjiga%202.pdf> (COBISS.SR.ID: 512703920);
26. ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. *Naslednička државина, Правни живот*, ISSN 0350-0500, 2011, књ. 548, бр. 10, стр. 583-595. (COBISS.SR.ID: 512711600)
27. ЂУРЂИЋ, Тамара. Предуговорна одговорност у националном и европском уговорном праву. *Гласник права* [Електронски извор], ISSN 1821-4630, Крагујевац: Правни факултет, 2010, бр. 2, стр. 109-134. <http://www.jura.kg.ac.rs/index.php/-sr/gpcir-2-2010.htm> (COBISS.SR.ID: 512713904);
28. ЂУРЂИЋ, Тамара. “Neka pitanja nematerijalne štete u zakonodavstvima pojedinih zemalja bivše Jugoslavije“. У: Џоловић, В., (ур.) *Pravo zemalja u regionu / Law of the Countries in the Region*“, Београд: Институт за упоредно право, 2010, стр. 500-511. (COBISS.SR.ID: 514220476);
29. ЂУРЂИЋ, Тамара. „Предуговорна одговорност према правилима европског уговорног права“. У: Бејатовић, С., (ур.) *Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе*, књ. 4, Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2009, стр. 419-437. (COBISS.SR.ID: 512466096).

**II ОЦЕНА РАДА У СКЛАДУ СА КРИТЕРИЈУМИМА ПРАВИЛНИКА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ПРИЈАВИ, ИЗРАДИ И ОДБРАНИ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ, ОДНОСНО ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ
ПРОЈЕКТА (чл. 14 ст. 10)**

1. Опис докторске дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Тамаре Ђурђић-Милошевић обухвата 440 страна компјутерски обрађеног текста (формат А4, фонт Times New Roman, проред 1,5), од чега је 416 страна текста, 16 страна коришћене литературе, са 246 библиографских јединица, на 5 страна наведени су коришћени правни извори, на 3 стране судска пракса.

Структуру рада чине следеће целине:

У В О Д

I. ЗНАЧАЈ ТЕМЕ ЗА НАУЧНО ИСТРАЖИВАЊЕ	1
II. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА	3
III. ПОСТАВЉАЊЕ ПРОБЛЕМА ИСТРАЖИВАЊА	4
IV. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА	5
1. <u>СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА</u>	5
2. <u>ОГРАНИЧЕЊЕ СЛОБОДЕ САЧИЊАВАЊА ЗАВЕШТАЊА</u>	6
3. <u>УТИЦАЈ ТЕСТАМЕНТАРНЕ ФОРМЕ НА СЛОБОДУ ЗАВЕШТАЊА</u>	7

4. <u>ОГРАНИЧЕЊЕ СЛОБОДЕ ОДРЕЂИВАЊА САДРЖИНЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	8
5. <u>СЛОБОДА ОПОЗИВА</u>	9
6. <u>НУЖНИ ДЕО</u>	10
7. <u>УГОВОРНО НАСЛЕЂИВАЊЕ И ГРАНИЦЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	10
V. <u>ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА</u>	11
VI. <u>МЕТОДИ НАУЧНОГ ИСТРАЖИВАЊА</u>	13

Глава прва

СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА И КЛАСИФИКАЦИЈА ЊЕНИХ ОГРАНИЧЕЊА

I. <u>ПОЈАМ, УСТАВНА ЈЕМСТВА И СВРХА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	15
1. <u>УВОДНЕ НАПОМЕНЕ</u>	15
2. <u>ПОЈАМ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	17
A) <u>АНАЛИЗА ДЕФИНИЦИЈА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	17
1) <u>Дефиниције слободе завештања са филозофскоправног аспекта</u>	17
2) <u>Дефиниције слободе завештања са аспекта сврхе тестаментарног располагања</u>	18
3) <u>Дефиниције слободе завештања које се заснивају на садржини завештања</u>	19
4) <u>Дефиниције са становишта ограничења слободе завештања</u>	20
B) <u>ДЕФИНИЦИЈЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА КОЈЕ ОБУХВАТАЈУ И СЛОБОДУ ОПОЗИВА ЗАВЕШТАЊА КАО КОНСТИТУТИВНИ ЕЛЕМЕНТ</u>	22
C) <u>ДЕФИНИЦИЈЕ НАСТАЛЕ ПОРЕЂЕЊЕМ СЛОБОДЕ УГОВОРНОГ НАСЛЕЂИВАЊА И СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	23
D) <u>ОДРЕЂИВАЊЕ КОНСТИТУТИВНИХ ЕЛЕМЕНАТА И ДЕФИНИСАЊЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	25
3. <u>УСТАВНА ЈЕМСТВА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	28
4. <u>СВРХА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	29
II. <u>ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	31
1. <u>ЗАЧЕЦИ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА У СТАРОМ ВЕКУ (У РАНИМ РОБОВЛАСНИЧКИМ ДРЖАВАМА)</u>	31
2. <u>СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА У РИМСКОМ ПРАВУ</u>	34
A) <u>ПЕРИОД ЦИВИЛНОГ ПРАВА И РАНЕ РЕПУБЛИКЕ</u>	34
B) <u>ПЕРИОД КЛАСИЧНОГ РИМСКОГ ПРАВА</u>	35
C) <u>ПЕРИОД ПОСТКЛАСИЧНОГ РИМСКОГ ПРАВА</u>	36
D) <u>ДОМАШАЈ СЛОБОДЕ ТЕСТИРАЊА У РИМСКОМ ПРАВУ</u>	37

3. СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ.....	39
А) <u>ОПШТИ РАЗВОЈ</u>	39
В) <u>ИСТОРИЈАТ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ</u>	42
4. ПРАВО РАНЕ МОДЕРНЕ ЕВРОПЕ ЕВРОПЕ (<i>IUSUS MODERNUS</i>).....	48
III. ВРСТЕ ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА	50
1. <u>ВОЉНА И ЗАКОНСКА ОГРАНИЧЕЊА</u>	51
А) <u>ОПШТА И ПОЈЕДИНАЧНА ЗАКОНСКА ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	52
1) <u>Опште правне границе слободе завештања</u>	53
<u>(a) Јавни поредак</u>	54
<u>(b) Принудни прописи</u>	60
<u>(c) Добри обичаји</u>	63
В) <u>АНАЛИЗА КЛАСИФИКАЦИЈЕ НА ОПШТА И ПОСЕБНА ОГРАНИЧЕЊА СА СТАНОВИШТА СИСТЕМАТИКЕ</u>	66
2. <u>ВРСТЕ ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА ПРЕМА ИНТЕРЕСУ КОЈИ СЕ ЗАКОНСКИМ ЗАБРАНАМА ШТИТИ</u>	67
3. <u>ЗАКОНСКЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ПУНОВАЖНОГ ЗАВЕШТАЊА КАО ОСНОВ КЛАСИФИКАЦИЈЕ ОГРАНИЧЕЊА ЗАВЕШТАЈНЕ СЛОБОДЕ</u>	68
4. <u>ОДРЕЂИВАЊЕ КРИТЕРИЈУМА ЗА КЛАСИФИКАЦИЈУ ОГРАНИЧЕЊА ЗАВЕШТАЈНЕ СЛОБОДЕ НА КОМЕ ЋЕ СЕ ЗАСНИВАТИ СИСТЕМАТИКА РАДА</u>	70

Глава друга

ОГРАНИЧЕЊЕ СЛОБОДЕ САЧИЊАВАЊА ЗАВЕШТАЊА

I. УТИЦАЈ ЗАВЕШТАЈНЕ СПОСОБНОСТИ НА СЛОБОДУ САЧИЊАВАЊА ЗАВЕШТАЊА	74
1. <u>ЗАВЕШТАЈНА СПОСОБНОСТ КАО ПРАВНИ ИНСТИТУТ – ПОЈАМ И НАСТАНАК</u>	74
2. <u>ДОМАШАЈ ЗАВЕШТАЈНЕ СПОСОБНОСТИ – ГРАНИЦЕ ЗАВЕШТАЈНЕ СЛОБОДЕ</u>	76
А) <u>ПОЈАМ И ЕЛЕМЕНТИ ЗАВЕШТАЈНЕ СПОСОБНОСТИ</u>	76
1) <u>Субјективна компонента завештајне способности</u>	78
<u>(a) Способност за расуђивање</u>	78
<u>(b) Lucida intervalla</u>	80
2) <u>Објективна компонента завештајне способности</u>	81

(a) <u>Концепција ограничене завештајне способности малолетника</u>	82
(b) <u>Концепција непризнавања завештајне способности малолетника</u>	86
(c) <u>Концепција потпуне завештајне способности малолетника</u>	87
(d) <u>Завештајна способност малолетника у српском праву</u>	88
(e) <u>Критика концепција завештајне способности</u>	90
в) <u>ПРАВНА ПРИРОДА ЗАВЕШТАЈНЕ СПОСОБНОСТИ</u>	92
1) <u>Завештајна способност као специјална правна способност</u>	92
2) <u>Завештајна способност као део пословне способности</u>	93
3) <u>Завештајна способност – способност <i>sui generis</i></u>	95
с) <u>СПОРНА ПИТАЊА О УТИЦАЈУ ЗАВЕШТАЈНЕ НЕСПОСОБНОСТИ НА ГРАНИЦЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	95
1) <u>Правне санкције за завештајну неспособност као границе слободе завештања</u>	95
2) <u>Утицај делимичног лишења пословне способности на слободу завештања</u>	98
II. <u>ANIMUS TESTANDI И ОГРАНИЧАВАЈУЋЕ ДЕЈСТВО ТУМАЧЕЊА ЗАВЕШТАЊА НА СЛОБОДУ ЗАВЕШТАЊА</u>	100
1. <u>КВАЛИТЕТИ ВОЉЕ</u>	100
2. <u>ТУМАЧЕЊЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	103
Глава трећа	
<u>УТИЦАЈ ФОРМЕ НА ГРАНИЦЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	
I. <u>ОПШТИ ОСВРТ</u>	109
1. <u>ПОЈАМ, ФУНКЦИЈЕ И ЗНАЧАЈ ЗАВЕШТАЈНЕ ФОРМЕ</u>	109
2. <u>ВРСТЕ ЗАВЕШТАЈНИХ ФОРМИ</u>	111
II. <u>ФОРМЕ ЗАВЕШТАЊА У УПОРЕДНОМ ПРАВУ</u>	113
1. <u>ПРИВАТНЕ ЗАВЕШТАЈНЕ ФОРМЕ</u>	113
а) <u>Кодицил</u>	113
в) <u>Ологографско завештање</u>	114
1) <u>О појединачним елементима форме ологографског завештања</u>	115
2) <u>Предности и недостаци ологографског завештања</u>	119
с) <u>Писмено завештање пред сведоцима</u>	121
д) <u>Заједничко завештање</u>	124

2. <u>ВАНРЕДНЕ ЗАВЕШТАЈНЕ ФОРМЕ</u>	127
3. <u>ЈАВНЕ ЗАВЕШТАЈНЕ ФОРМЕ</u>	132
А) <u>НОТАРСКО ЗАВЕШТАЊЕ</u>	133
В) <u>СУДСКО ЗАВЕШТАЊЕ</u>	138
С) <u>МЕЂУНАРОДНО ЗАВЕШТАЊЕ</u>	139
Д) <u>ДЕПОНОВАНА ЗАВЕШТАЊА И РЕГИСТРАЦИЈА</u>	141
4. <u>ЕЛЕКТРОНСКО ЗАВЕШТАЊЕ</u>	144
5. <u>ПОСЛЕДИЦЕ НЕПОШТОВАЊА ЗАВЕШТАЈНЕ ФОРМЕ</u>	146
III. <u>ВРСТЕ ЗАВЕШТАЊА У СРПСКОМ ПРАВУ</u>	148
1. <u>ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД</u>	148
2. <u>САВРЕМЕНО СРПСКО ПРАВО – ВРСТЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	150
А) <u>ПРИВАТНА ЗАВЕШТАЊА</u>	150
1) <u>Својеручно (олографско) завештање</u>	150
2) <u>Писмено завештање пред сведоцим (олографско завештање)</u>	153
В) <u>УСМЕНО ЗАВЕШТАЊЕ</u>	156
С) <u>ЈАВНА ЗАВЕШТАЊА</u>	162
1) <u>Јавнобележничко завештање</u>	162
2) <u>Судско завештање</u>	164
3) <u>Конзуларно завештање</u>	166
4) <u>Бродско завештање</u>	167
5) <u>Војно завештање</u>	167
6) <u>Међународно завештање</u>	168
3. <u>ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА ЗАВЕШТАЈНИХ ФОРМИ У ПРИЛОГ ШИРЕ СЛОБОДЕ</u> <u>ТЕСТИРАЊА</u>	171
4. <u>ЕЛЕМЕНТИ ФОРМЕ ЗАВЕШТАЊА КАО ОГРАНИЧАВАЈУЋИ ФАКТОР</u> <u>СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	175
Глава четврта	
<u>ОГРАНИЧЕЊЕ СЛОБОДЕ ОДРЕЂИВАЊА САДРЖИНЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	
I. <u>ДЕТЕРМИНИСАЊЕ САДРЖИНЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	181
II. <u>ПРЕДМЕТ ЗАВЕШТАЈНИХ РАСПОЛАГАЊА – МОГУЋНОСТИ И ПРАВНЕ</u> <u>ГРАНИЦЕ</u>	182
III. <u>ЛИЦА У ЧИЈУ КОРИСТ СЕ МОЖЕ ЗАВЕШТАЈНО РАСПОЛАГАТИ</u>	186
1. <u>МОДАЛИТЕТИ ИМЕНОВАЊА НАСЛЕДНИКА</u>	190
А) <u>Уводна разматрања</u>	190

в) <u>ДОПУШТЕНИ МОДАЛИТЕТИ ИМЕНОВАЊА НАСЛЕДНИКА У СРПСКОМ ПРАВУ</u>	191
1) <u>Уопштено</u>	191
2) <u>Постављање наследника под одложним и раскидним условом или роком</u>	193
<i>(a) Правно дејство постављања наследника под условом или роком</i>	195
<i>(b) Правни положај претходног и потоњег наследника код условљеног сукцесивног наслеђивања као детерминанта граница слободе одређивања садржаја завештања</i>	198
3) <u>Именовање наследника под потестативним условом и слобода тестирања</u>	202
с) <u>СУПСТИТУЦИЈА КАО ВИД ИМЕНОВАЊА НАСЛЕДНИКА</u>	205
1) <u>Врсте супституција</u>	205
2) <u>Фидеикомисарна супституција у савременим правним системима</u>	209
3) <u>Фидеикомисарна супституција у српском праву</u>	215
д) <u>ОПРАВДАНОСТ УВОЂЕЊА ФИДЕИКОМИСАРНЕ СУПСТИТУЦИЈЕ У СРПСКО ПРАВО</u>	218
2. <u>РАЗБАШТИЊЕЊЕ НАСЛЕДНИКА</u>	222

Глава пета

ОПОЗИВ ЗАВЕШТАЊА – ЕСЕНЦИЈАЛНИ ЕЛЕМЕНТ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА

I. ПОЈАМ И УСЛОВИ ОПОЗИВА	226
1. <u>ПОЈАМ</u>	226
2. <u>УСЛОВИ ОПОЗИВА</u>	226
II. НАЧИНИ ОПОЗИВА	229
1. <u>ФОРМАЛНИ НАЧИН ОПОЗИВА ЗАВЕШТАЊА</u>	229
2. <u>НЕФОРМАЛНИ ОПОЗИВ ЗАВЕШТАЊА</u>	232
3. <u>ЗАКОНСКИ И СУДСКИ ОПОЗИВ ЗАВЕШТАЊА</u>	233
а) <u>Законски опозив</u>	233
в) <u>Судски опозив</u>	236
III. ПРАВНО ДЕЈСТВО ОПОЗИВА	237
IV. ОДНОС ПРЕТХОДНОГ И ПОТОЊЕГ ЗАВЕШТАЊА У СЛУЧАЈУ ОПОЗИВА	239
1. <u>ОДНОС ИЗМЕЂУ ВИШЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	240
2. <u>ОДНОС ИЗМЕЂУ ДВА ЗАВЕШТАЊА У СЛУЧАЈУ КАД НИЈЕ МОГУЋЕ УТВРДИТИ ПРАВУ НАМЕРУ ЗАВЕШТАОЦА</u>	241
3. <u>ПРАВЦИ ОТКЛАЊАЊА НЕДОСТАКА ЗАКОНСКЕ РЕГУЛАТИВЕ</u>	241

Глава шеста

НЕУЖНО НАСЛЕЂИВАЊЕ КАО ВИД ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЈНИХ РАСПОЛАГАЊА	244
I. О ИМПЕРАТИВНОМ НАСЛЕЂИВАЊУ	244
1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	244
2. КОНЦЕПЦИЈЕ ИМПЕРАТИВНОГ ЗАКОНСКОГ НАСЛЕЂИВАЊА.....	246
II. ИМПЕРАТИВНО НАСЛЕЂИВАЊЕ У ЕВРОПСКОМ КОНТИНЕНТАЛНОМ ПРАВУ	250
1. ИСТОРИЈА РАЗВОЈА УСТАНОВЕ НЕУЖНОГ ДЕЛА.....	250
2. ПОЈАМ НЕУЖНОГ ДЕЛА И ЊЕГОВЕ ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ.....	254
3. ОПРАВДАНОСТ ОГРАНИЧАВАЊА СЛОБОДЕ ТЕСТИРАЊА УСТАНОВОМ НЕУЖНОГ ДЕЛА – ТЕОРИЈСКА СХВАТАЊА.....	256
4. КОНЦЕПТИ НОРМИРАЊА ПРАВНЕ ПРИРОДЕ ПРАВА НА НЕУЖНИ ДЕО.....	265
5. НАСЛЕДИВОСТ ПРАВА НА НЕУЖНИ ДЕО КАО ОГРАНИЧАВАЈУЋИ ФАКТОР СЛОБОДЕ ТЕСТИРАЊА.....	271
6. УСТАВНЕ ГАРАНЦИЈЕ ПРАВА НА НЕУЖНИ ДЕО.....	273
7. КРУГ НЕУЖНИХ НАСЛЕДНИКА КАО ПАРАМЕТАР У ДЕФИНИСАЊУ ГРАНИЦА СЛОБОДЕ ТЕСТИРАЊА.....	276
а) Одлучујуће чињенице и критеријуми одређивања круга нужних наследника.....	276
в) Приказ упоредноправних решења у погледу нормирања круга нужних наследника.....	281
с) Критички осврт на владајуће концепције нужног наслеђивања с обзиром на круг нужних наследника.....	284
1) Утицај сродства са оставиоцем на одређивање круга нужних наследника.....	284
2) Утицај брачне и ванбрачне заједнице на одређивање круга нужних наследника.....	287
8. ВЕЛИЧИНА НЕУЖНОГ ДЕЛА.....	290
9. РАЗБАШТИЊЕЊЕ НЕУЖНОГ НАСЛЕДНИКА КАО МАНИФЕСТАЦИЈА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА.....	299
10. РОКОВИ ЗА ЗАШТИТУ НЕУЖНОГ ДЕЛА.....	303
11. ОСТАЛА ИМПЕРАТИВНА НАСЛЕДНОПРАВНА ОВЛАШЋЕЊА.....	305
III. ИМПЕРАТИВНО НАСЛЕЂИВАЊЕ У АНГЛОСАКСОНСКОМ ПРАВУ	308

IV. <u>НУЖНИ ДЕО У СРПСКОМ ПРАВУ</u>	310
1. <u>ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ НУЖНОГ НАСЛЕЂИВАЊА</u>	310
2. <u>КРУГ НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА КАО ПАРАМЕТАР ДОМАШАЈА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	315
3. <u>ВЕЛИЧИНА НУЖНОГ ДЕЛА КАО ПАРАМЕТАР СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЈНОГ РАСПОЛАГАЊА ИМОВИНОМ ЗА СЛУЧАЈ СМРТИ</u>	322
4. <u>ПРАВО РАЗБАШТИЊЕЊА НУЖНИХ НАСЛЕДНИКА КАО ЕМАНАЦИЈА СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА</u>	326
А) <u>ИСКЉУЧЕЊЕ ИЗ ПРАВА НА НУЖНИ ДЕО</u>	327
В) <u>ЛИШЕЊЕ ПОТОМАКА ИЗ ПРАВА НА НУЖНИ ДЕО</u>	331
5. <u>РОКОВИ ЗА ЗАШТИТУ НУЖНОГ ДЕЛА</u>	332
V. <u>ОПРАВДАНОСТ НУЖНОГ ДЕЛА И ЊЕГОВЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ПРАВУ</u>	334

Глава седма

НАСЛЕДНОПРАВНИ УГОВОРИ И СЛОБОДА ЗАВЕШТАЈНИХ РАСПОЛАГАЊА

I. <u>ОПШТА РАЗМАТРАЊА</u>	339
1. <u>НАСЛЕДНОПРАВНИ УГОВОРИ КАО МАНИФЕСТАЦИЈА ПРИВАТНОПРАВНЕ АУТОНОМИЈЕ</u>	339
2. <u>ПОЈАМ НАСЛЕДНОПРАВНИХ УГОВОРА</u>	342
3. <u>НАСЛЕДНОПРАВНИ УГОВОРИ У САВРЕМЕНОМ ПРАВУ</u>	345
II. <u>ОГРАНИЧЕЊЕ СЛОБОДЕ ЗАВЕШТАЊА УГОВОРОМ О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	348
1. <u>ПОЈАМ И ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	349
А) <u>ПОЈАМ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	349
В) <u>ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	350
С) <u>ПРЕДМЕТ И САДРЖИНА УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	354
Д) <u>ДЕЈСТВО УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ НА СЛОБОДУ ЗАВЕШТАЊА</u>	357
Е) <u>НАЧИН И ФОРМА ОПОЗИВА УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	358
Ф) <u>РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ И ЗАВЕШТАЊА</u>	364
Г) <u>КРИТИЧКИ ОСВРТ НА ОГРАНИЧАВАЈУЋЕ ДЕЈСТВО УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ У ОДНОСУ НА ЗАВЕШТАЈНУ СЛОБОДУ</u>	364
2. <u>УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ</u>	367
А) <u>РОМАНСКА ПРАВА</u>	367
В) <u>ГЕРМАНАСКА ПРАВА</u>	374
С) <u>МАЂАРСКИ КОНЦЕПТ УГОВОРА О НАСЛЕЂИВАЊУ</u>	375

3. <u>УГОВОР О НАСЛЕЂИВАЊУ У СРПСКОМ ПРАВУ - DE LEGE LATA, DE LEGE FERENDA</u>	377
III. УГОВОРИ О БУЂЕМ НАСЛЕДСТВУ И СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА	382
1. <u>ВРСТЕ И ЗАСТУПЉЕНОСТ УГОВОРА О БУДУЋЕМ НАСЛЕДСТВУ</u>	382
2. <u>УГОВОР О ОДРИЦАЊУ ОД НАСЛЕЂА КОЈЕ НИЈЕ ОТВОРЕНО И СЛОБОДА ЗАВЕШТАЊА</u>	386
3. <u>АРГУМЕНТИ PRO ET CONTRA УГОВОРА О ОДРИЦАЊУ ОД БУДУЋЕГ НАСЛЕЂА СА СТАНОВИШТА АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ</u>	389
4. <u>О УВОЂЕЊУ УГОВОРА О ОДРИЦАЊУ ОД БУДУЋЕГ НАСЛЕДСТВА У СРПСКО ПРАВО DE LEGE FERENDA</u>	391
ЗАКЉУЧЦИ	394
ЛИТЕРАТУРА	417
ПРАВНИ ПРОПИСИ	433
СУДСКА ПРАКСА	438

Докторска дисертација садржи седам глава, којима претходи увод, а следећу закључак и литература.

У Уводу, који има 14 страна, одређен је значај теме за научно истраживање, утврђени су циљеви и задаци истраживања, постављен је проблем и ближе одређен предмет истраживања. У методолошко-хипотетичком оквиру постављене су хипотезе, једна основна и пет посебних, и одређени методи који ће бити коришћени у научном истраживању.

Прва глава дисертације носи назив „Слобода завештања и класификација њених ограничења“, има 59 страна и подељена је у три одељка. У првом одељку, након уводних напомена у оквиру којих је указано на значај слободе завештања као облика испољавања аутономије воље за случај смрти, извршена је детаљна анализа постојећих дефиниција слободе завештања. Ауторка полази од става да су разлике међу њима настале зато што је слобода завештања изучавана и посматрана са различитих аспеката, па их по том критеријуму групише и анализира. Констатује да дефиниције имају одређене недостатке – сувише су апстрактне, непрецизне или непотпуне. С циљем да те недостатке отклони, изграђује сопствену дефиницију слободе завештања, коју карактеришу две опште одлике и четири конститутивна елемента њене садржине. Одељак се завршава излагањем о уставним јемствима слободе завештања и одређивањем њене сврхе.

У другом одељку приказан је историјат слободе завештања. Излаже се о зачецима и еволуцији слободе тестирања, почев од старог доба и римског права, преко средњег века, са посебним освртом на средњовековно српско право, до кодификација XIX и XX века. За сваку од ових историјских етапа изнете су опште одлике наслеђивања и специфичности развојног пута слободе завештања. Трећи одељак најпре садржи анализу природе и врста ограничења слободе завештања, с циљем да се постави

класификација на којој ће се заснивати систематика дисертације. Резултат анализе је закључак ауторке да постављању класификације ограничења слободе завештајних располагања треба приступити полазећи од конститутивних елемената дефиниције слободе завештања као основног критеријума. Оваквим методолошким приступом, сва ограничења слободе завештања разврстана су на ограничења слободе сачињавања тестаментa, слободе избора форме завештања, слободе садржине завештања и слободе опозива тестаментa. Додатно указује да се у извесној мери одступа од усвојене систематике, јер се излагања о нужном делу и уговорном наслеђивању издвајају у засебне целине дисертације прво, због значаја који им се придаје и друго, у циљу постизања прегледности и јасноће излагања.

Друга глава дисертације, под називом „*Ограничења слободе сачињавања завештања*“, написана је на 35 страна и има два одељка.

У првом одељку ауторка разматра домашај завештајне способности, коју сагледава као ограничење завештајне слободе. Одређује појам, правну природу ове способности и анализира њене компоненте: субјективну – способност за расуђивање, и објективну – године живота за чије навршавање се везује стицање завештајне способности. Расправљајући о утицају субјективне компоненте завештајне способности на границе слободе завештања, кандидаткиња се залаже за њено ближе прецизирање у законским текстовима уношењем неких конкретних разлога неспособности за расуђивање чиме би се, применом законске аналогije, судовима олакшала примена ових норми, а по узору на решења која постоје у немачком и аустријском праву. Посебну пажњу ауторке у овом одељку заокупља питање одређивања доње старосне границе завештајне способности која је у српском праву постављена на 15 година живота. Ауторка констатује постојање великих распона у прописивању доње старосне границе завештајне способности у савременим законодавствима и да ова компонента, у ствари, представља објективизирани субјективни услов, па на основу тога закључује да је њена објективност прилично релативизирана. Надаље критички сагледава и оцењује сваку од три постојеће концепције одређивања завештајне способности малолетника у савременим правима – концепцију ограничене тестаментарне способности, концепцију признавања потпуне тестаментарне способности, концепцију по којој се не признаје завештајна способност малолетним лицима, већ се она изједначава са пословном способношћу. Као резултат те анализе ауторка предлаже да се у српско право *de lege ferenda* предвиди нижа старосна граница стицања завештајне способности и омогући свим старијим малолетницима (14-18. год.) да реализују своју последњу вољу, али само сачињавањем јавних облика завештања. У овом одељку ауторка још указује да постоји и критикује двоструки режим санкционисања завештања које сачини лице неспособно за расуђивање: један који предвиђа санкцију ништавости тестаментa које је сачинило лице које је због неспособности за расуђивање одлуком суда било потпуно лишено пословне способности; и други, који предвиђа само рушљивост завештања ако такве одлуке нема. Под лупом интересовања ауторке био је и утицај делимичног лишења пословне способности на слободу тестирања.

Други одељак ове главе посвећен је квалитету воље потребном за сачињавање тестаментa и ограничавајућем дејству правила о тумачењу тестаментa на слободу завештања. У погледу несклада између изјављене и стварне завештаоачеве воље, о коме посебно излаже, ауторка указује на доктринарне ставове теорије воље за које сматра да су валидни за решавање овог конфликта. На крају одељка, критички сагледава правила српског права о тумачењу тестаментa у корист законских наследника и констатује да се њиховом применом одступа од принципа *favor testamenti* и неоправдано ограничава реализација завештаоачеве воље.

Трећа глава дисертације под насловом „*Утицај форме на границе слободе завештања*“, има 72 стране текста и посвећена је ограничењима везаним за слободу избора форме тестаментa и амбивалентном утицају завештајне форме на границе слободе завештања.

У првом одељку ове главе дат је општи осврт на предметну проблематику – дефинисан је појам, објашњена је функција и одређен је значај форме завештања, а затим је представљено које завештајне форме постоје у савременим правима и како се групишу. Наредна два одељка посвећена су вредновању утицаја завештајних форми на границе слободе завештања, са становишта сваког елемента који дату форму чини, и то тако што су у другом одељку анализирани завештајне форми из упоредног права, а у трећем, форме завештања из српског права. У овим одељцима све форме завештања анализирани су из визуре њиховог груписања на приватне (олографско, алографско, усмено и заједничко завештање), и јавне завештајне форме (нотарско, судско, међународно, конзуларно и ванредна јавна завештања). Ограничења слободе завештања која узрокује свака од тих завештајних форми, ауторка посматра кроз принцип сразмерности између сврхе којој формалност треба да служи и степена задирања у завештајну слободу.

Као посебну тематску целину у оквиру трећег одељка, ауторка издваја полемику о оправданости либерализације завештајних форми, за коју се залаже, видевши је као инструмент проширења граница слободе тестирања. Закључује да су ванредне завештајне форме застареле, да више не одговарају потребама савременог правног промета, а под лупу оправданости ставља и усмено завештање као изузетну завештајну форму која се у пракси ретко примењује због тешко остваривих формалних захтева.

Засебну тематску целину о оквиру овог одељка чини и расправа о елементима форме који се јављају као њен ограничавајући фактор. У погледу формалноправних ограничења тестаментарне слободе, на основу теоријске анализе, заступа гледиште да она морају бити детерминисана у складу са основним правнополитичким циљевима ради којих су прописана и као таква усмерена на остваривање заштитне, доказне и упозоравајуће функције форме. Између осталог, предлаже флексибилније тумачење правила која се односе на технику и метод сачињавања олографског завештања, у правцу признавања могућности његовог сачињавања електронским путем, уз својеручни потпис завештаоца као обавезан елеменат форме. Заговарајући могућност стављања дигиталног потписа на завештање чију аутентификациону функцију сматра неспорном, она указује на чињеницу да би поменути модалитет својеручног завештања представљао прелазну етапу ка увођењу електронског завештања у перспективи.

Четврта глава дисертације, која носи наслов „*Ограничење слободе одређивања садржине завештања*“, има 45 страна и подељена је у три одељка. У првом одељку одређује се шта чини могућу садржину завештања, коју ауторка дели на материјалну, формалну и ону која обухвата тзв. остале одредбе. У другом одељку објашњен је предмет завештајних располагања као детерминанта која оцртава правне лимите завештајне слободе, полазећи од општег правила грађанског права да предмет мора бити могућ, допуштен и одређен или одредив.

Трећи одељак ове главе је најобимнији и садржи расправу о лицима у чију корист се може завештајно располагати. Излагање о границама слободе завештања везаним за правила о именовану наследника, кандидаткиња дели у две тематске целине – прву, која се односи на модалитете именована наследника; и другу, о разбаштињењу наследника. У оквиру допуштених модалитета именована наследника објашњава постављање наследника под одложним и раскидним условом или роком у српском праву, а потом расправља о утицају именована наследника под потестативним условом на слободу завештања. Као резултат анализе правног положаја наследника

постављених под условом или роком и правног дејства оваквог начина именованја наследника, ауторка констатује је реч о модалитету именованја који по својој природи представља вид фидеикомисарне супституције у ширем смислу, с тим да се као супституциони случај не може да предвиди наступање смрти претходног наследника. Поред опште анализе врста супституција као модалитета именованја наследника, ауторка посебну пажњу посвећује анализи фидеикомисарне супституције и њеног утицаја на границе завештајне слободе, дајући у том правцу критички осврт на законска решења супституције у немачком, аустријском и швајцарском праву, као и романским правима.

Кроз визуру утицаја на границе слободе завештања у српском праву, ауторка истражује да ли се прилагођавање завештајних располагања околностима које могу наступити после смрти тестатора и успостављање правичног поретка сукцесије наследника може постићи неким од постојећих правних механизма у нашем праву, као што је смањење наследног дела супружника или конституисање права плодуюживања. Због негативних страна тих механизма које објашњава, ауторка закључује да су предности фидеикомисарне супституције вишеструке и да се увођењем њеног модалитета за случај смрти као супституционог случаја могу избалансирати супротстављени интереси потенцијалних наследника, осигурати равноправност у наслеђивању и обезбедити правна заштита појединих категорија наследника. На тако постављеним теоријским основама, критикује законско решење фидеикомисарне супституције понуђено у Нацрту Грађанског законика Републике Србије и доказује да се њиме додатно замагљује домашај допуштених модалитета именованја наследника, због чега се јасно не виде ни границе слободе тестирања. Као резултат критичке анализе предлаже прецизирање и проширење фидеикомисарне супституције у српском наследном праву, сагласно циљевима чијим остварењима ова установа служи.

У петој глави, која носи наслов „*Опозив завештања – есенцијални елемент слободе завештања*“ и има 18 страна, излагање је систематизовано у четири одељка. У првом одељку одређен је појам и детерминисани су услови за пуноважно опозивање претходног завештања, зависно од начина опозивања. Ауторка констатује да је свака дерогациона клаузула у директној супротности са опозивим карактером наредбе последње воље, и као таква неважећа. У другом одељку објашњава све важеће начине опозивања тестаментa, најпре формални изричит опозив и формални прећутни опозив, као и неформални опозив којим се шире границе слободе завештања. Посебно приказује законски и судски опозив у упоредном праву, а посебну пажњу посвећује утицају престанка брака на наследноправни положај бивших супружника. Констатује да ово питање треба да буде предмет законске регулативе, као што је у праву Швајцарске, Немачке и Енглеске, и закључује да у нашем праву такође треба прописати да после развода или поништаја брака, по сили закона престаје правно дејство претходно сачињеног завештања у корист бившег супружника. Трећи одељак садржи расправу о дејству опозива на раније сачињено пуноважно завештање. У последњем, четвртом делу ове главе анализира однос између претходног и потоњег завештања у случају опозива и констатује да је постојеће решење односа два завештања у српском праву добро постављено јер уважава стварну намеру завештаоца, без које нема ни слободе тестирања. У фокусу анализе посебно ставља однос између више завештања, као и однос између два завештања кад није могуће утврдити праву намеру завештаоца. Ауторка констатује да су случајеви кад није јасна права воља завештаоца или се не зна које је завештање доцније сачињено, разлог за примену правилима о тумачењу тестаментa. Према њеном мишљењу, треба тумачити да завешталац самим чином сачињавања завештања показује намеру да тестаментарно располаже, па стога противречне тестаменте треба тумачити у корист тестаментарних наследника. У

погледу опозива опозива, констатује да су законске одредбе непотпуне и да их треба допунити тако да свако завештање опозвано доцнијим завештањем остаје на снази ако доцније завештање буде уништено или на други начин пуноважно опозвано. Напошетку разматра могуће правце отклањања недостатака важеће законске регулативе у Србији и чини одговарајуће предлоге сагласно напред изнетом ставовима.

Шеста глава, која носи наслов „*Нужно наслеђивање као вид ограничења слободе завештајних располагања*“, има 95 страна и садржи анализу установе нужног дела као непосредног ограничења завештајне слободе. Излагање је систематизовано у пет одељака.

У уводном делу првог одељка објашњени су основни концепти нормирања слободе тестирања: концепција ограничене и концепција неограничене слободе тестирања. У оквиру концепције ограничене слободе тестирања, анализирани су две варијанте императивног наслеђивања заступљене у упоредном праву, које су теоријски потпуно различите - механизам нужног наслеђивања (*law of forced heirship*) и потенцијални наследнички захтев (*potential inheritance claim*), за коју констатује да је флексибилнија манифестација императивног наслеђивања. Установу нужног наслеђивања даље анализира кроз два подтипа: први, *strong reserve* – за који констатује да је строже нормиран нужни део којим се слобода тестирања у већој мери ограничава и други, *hollowed out reserve*, који сматра флексибилнијом варијантом нужног наслеђивања будући да мање задире у слободу тестирања од претходног.

Други одељак посвећен је нужном наслеђивању у европском континенталном праву. Након уводног излагања о историјату нужног наслеђивања, ауторка одређује појам и објашњава његове основне карактеристике. У излагању о доктринарним гледиштима о оправданости ограничења завештајне слободе установом нужног дела, које следи, критички сагледава теорије о основаности нужног дела. Полазећи од модерног поимања породице и степена развоја савременог друштва, основ установе нужног дела у савременом наследном праву кандидаткиња види у финансијској солидарности, која по њеном мишљењу обједињује теорију породичне солидарности и алиментациону теорију.

Следи расправа о концептима (правној природи) нужног наслеђивања и њиховом утицају на слободу тестирања, а затим разматрање питање наследивости права на нужни део као додатног ограничавајућег фактора завештајне слободе. На основу анализе владајућих концепција о правној природи нужног дела, облигационоправној и наследноправној, указује на њихове предности и недостатке, а потом изводи закључак да се у облигационоправној концепцији нужног дела воља завештаоца последније спроводи, пошто завештајна располагања фактички остају неизмењена. У погледу наследивости права на нужни део, истражује да ли је наследивост права на нужни део оправдана спрема природу овог права и са становишта реализације слободе тестирања.

Након приказа уставних гаранција права на нужни део у овом одељку, као елементи који детерминишу нужно наслеђивање у континентално европским законодавствима представљени су: круг нужних наследника, величина нужног дела, разбаштињење нужног наследника, рокови за заштиту нужног дела. Сваки од ових елемената разматра са аспекта утицаја нужног дела на слободу тестирања.

Кандидаткиња доказује да се у европским правима установа нужног дела реформише у правцу ширења слободе тестирања, поред сужавања круга нужних наследника и путем смањења нужних наследних квота (попут мађарског права); лимитирања скупног нужног дела на половину вредности заоставштине (попут белгијског права) и трансформације правне природе права на нужни део из наследноправне у облигационоправну (попут француског и холандског права). Ауторка указује на крутост уређења нужног наслеђивања, као концепта императивне правне

заштите најближих чланова породице оставиоца. У упоредноправном приказу легислативе она издваја расправу о установи разбаштињења нужних наследника као манифестације слободе тестирања и роковима за истицање права на нужни део.

Кратак приказ императивног наслеђивања у англосаксонском праву, представљен је у трећем одељку.

Четврти одељак посвећен је нужном наслеђивању у српском праву. Најпре је приказан историјски развој, након чега следи анализа позитивног права. Ауторка анализира круг нужних наследника, величину нужног дела, право разбаштињења нужног наследника и рокове за заштиту нужног дела. Закључује да је наш систем нужног наслеђивања делимично неусклађен са савременим тенденцијама, пре свега у погледу круга нужних наследника и доводи у питање његову оправданост и обим ограничења слободе тестирања које узрокује. У том правцу даје предлоге за успостављање нормативног концепта нужног наслеђивања који би био друштвено и правно сврсисходан, а који би првенствено подразумевао сужавање круга нужних наследника.

У седмој, последњој глави дисертације, која носи наслов „*Наследноправни уговори и слобода завештајних располагања*“, излагање је обима 55 страна и систематизовано је у три одељка.

У оквиру општих разматрања, како је насловљен први одељак, најпре су објашњени наследноправни уговори као манифестација приватноправне аутономије. Затим је дат доктринарни појам наследноправних уговора и приказ њихове заступљености у савременим правним системима. Ауторка констатује да је утицај наследноправних уговора на слободу тестирања одређен њиховом врстом, и даје генералну опсервацију њиховог утицаја на слободу тестирања. Констатује да поједини наследноправни уговори, као што је уговор о наслеђивању, у значајној мери ограничавају слободу тестирања, што је случај и са уговором о будућем наследству, док други уговори, попут уговора о одрицању од будућег наследства, имају афирмативно дејство на тестаментрану слободу. Утицај сваке од ових врста наследноправних уговора на слободу завештања разматра се у засебним одељцима. Као закључак целог поглавља произилази став ауторке да уговорна слобода није нужно супротстављена завештајној слободи и да се ове две слободе могу посматрати у комплементарном дејству као израз истог принципа-принципа аутономије воље.

У закључку дисертације, који има 23 стране, кандидаткиња сумира резултате рада и уобличава предлоге за измену законских одредби о основама наследног права које утичу на границе завештајних располагања. Теоријски ставови и предлози за доградњу легислативе систематизовани су у тематске целине које прате систематику дисертације, и односе се на појам слободе завештања, слободу сачињавања тестаментна, форму и садржај завештања, слободу опозива, нужно наслеђивање и уговоре о наслеђивању.

2. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Предмет научног истраживања докторске дисертације непосредно је везан за слободу завештања, која представља еманацiju аутономије воље у домену располагања имовином за случај смрти. Њено признавање значи да од воље завештаоца зависи да ли ће сачинити завештање или неће, коју садржину ће му дати и да ли ће га касније опозвати. Видови манифестације слободе завештања, услови њихове валидности и сл, мењали су се кроз историју и били одређени конкретним обликом друштвеноекономских односа, пре свега, својинскоправним односима и карактером

породичних односа, њиховим значајем и јачином. На доктринарном плану, развој ове слободе текао је од гледишта да је сврха њеног увођења могућност измене законског наследног реда, до оновременог поимања где се сагледава као инструмент успостављања правичног поретка сукцесије за случај смрти. С обзиром на значај који јој се придаје, у савременој науци слобода завештања је уздигнута на ниво основног начела наследног права.

Слобода завештања, као ни аутономија воље у грађанском праву чији је она израз, или слобода уговарања, власникова слобода располагања итд., нису апсолутне, већ подлежу бројним ограничењима. Избор облика и мере ограничења је веома важан правнополитички посао. У правној теорији је одавно констатовано да је питање граница слободе тестирања једно од основних и практично најважнијих питања савременог наследног права. Будући да се слобода завештања усталила као цивилизацијска тековина, данас је немогуће о њој говорити, а да се не расправља о њеним границама. Завешталац, дакле, може по својој вољи располагати имовином за случај смрти, али само у границама које су одређене правним поретком.

И поред значаја који одређивање граница завештајне слободе има за нормативно уређење имовинскоправних (грађанскоправних) последица престанка субјективитета физичког лица, ова тема није била предмет истраживања обимнијих научних радова, нити монографске обраде у којима би била свестрано и свеобухватно обрађена. О границама слободе завештања код нас се уобичајено излаже у уџбеницима наследног права и коментарима закона, али у њима изостаје потребан теоријски приступ и шира објашњења, којих овде нема због природе и намене ових публикација. Само је нужно наслеђивање као облик посебног ограничења завештајне слободе, било предмет истраживања и теоријске расправе у два обимнија научна рада, и то две докторске дисертације (Oliver Antić, *Sloboda zaveštanja i nužni deo (doktorska disertacija)*, Београд: Правни факултет у Београду, 1983; и Новак Крстић, *Повреда и заштита права на нужни део (докторска дисертација)*, Ниш: Правни факултет у Нишу, 2015).

Има и научних радова у којима се расправљало о границама завештајног располагања (Драгица Живојиновић, Границе слободе завештања, *Правни живот*, 2/2002; Nataša Stojanović, Gde su granice slobode zaveštajnih raspolaganja, *Pravni život*, 10/2012), али, првенствено због ограниченог обима научног чланка, ова проблематика у њима није могла бити предмет свеобухватне и комплексне анализе. У нашој наследноправној литератури, пре свега у научним радовима и рефератима са научних скупова, обрађиване су поједине врсте ограничења слободе завештања, као самосталне теме (Јелена Видић, *Нужно наслеђивање у домаћем и упоредном праву - магистарски рад*, Нови Сад: Правни факултет, 2005; Jelena Vidić, Pravna priroda prava na nužni deo prema Zakonu o nasleđivanju Srbije, *Pravni život*, 10/2004), или у историјским чланцима о слободи завештања (Наташа Стојановић, О наслеђивању у Законоправицу светог Саве, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2014; Драгица Живојиновић, Слобода завештања у средњевековној Србији (Крагујевац: Правни факултет, 2007). У највећем броју радова се обрађују поједини институти тестаментарног наслеђивања, у којима се аутори дотичу ограничења слободе завештања, али их не истражују у потпуности. Велики је број оваквих радова у домаћој и иностраној правној књижевности, које због њихове бројности на овом месту нећемо наводити.

Управо због изнетог стања у овој научној области, постојала је потреба за систематском, темељном и свеобухватном правнотеоријском обрадом свих ограничења слободе завештајних располагања. У циљу давања научног доприноса у изучавању ове проблематике кандидаткиња се није задржала на постојећим теоријским класификацијма ограничења завештајне слободе, већ је обради теме приступила самосталним методским поступком, тако што је изградила сопствену дефиницију

слободе завештања и на њој поставила посве нову теоријску класификацију ограничења. Нова дефиниција је изграђена на бази анализе елемената који су у доктринарним гледиштима слободе завештања узимани као кључни, уз настојање аутора да буде прецизна и садржински свеобухватна. Од постојећих, конструисана дефиниција се разликује по томе што се у њу уносе, као опште одлике, да је слобода завештања начело наследног права и да има правне границе, и што се слобода избора форме завештања и слобода опозива виде као самостални конститутивни елементи садржине слободе завештања. Управо полазећи од садржине слободе завештања утврђене овим појмом, кандидаткиња везује ограничења за сваки од њених конститутивних елемената и изграђује потпуно нову класификацију ограничења завештајне слободе. Доктринарна дефиниција слободе завештања и класификација њених ограничења имају одговарајући научни ниво, па представљају допринос изучавању тестаментарног наслеђивања и солидну научноистраживачку грађу за даља доктринарна сучељавања.

Свеобухватна анализа ограничења слободе завештајних располагања значајна је у овом моменту за домаће право, јер у Србији, иако је истекао рок за јавну расправу о Нацрту Грађанског законика, још није окончан поступак његовог доношења. Нацрт ГЗРС, као и важећи Закон о наслеђивању, садржи бројне одредбе којима се регулишу мере и обим ограничења слободе завештања. Нажалост, између решења садржаних у актуелном закону и оних понуђених у Нацрту ГЗРС, нема много разлике, што је штета, јер је постојала прилика да се поједине застареле одредбе осавремене. Тамо где разлике има, а тичу се ограничења слободе завештајних располагања, та решења су у докторској дисертацији била предмет детаљног разматрања, где је уз вредносну оцену и одговрајуће образложење, указивано на њихове добре и лоше стране, у очекивању да ће путем овог рада доћи до научне и стручне јавности и утицати на коначну верзију законика. Дешавања у реалном свету (технолошки напредак и његово деловање на формализам правних послова, промена у породичним односима и њихов утицај на наследноправну сукцесију по основу завештања итд.) треба да испрати не само наука, него и норматива, па питање оправданости опстанка постојећих ограничења садржаних у српском праву, као и мера њиховог захватања у завештајну слободу, захтева озбиљну анализу, што докторску дисертацију са овом темом чини веома значајном.

Генерални допринос дисертације грађанскоправној научној области, или још прецизније, области наследног права је што је овим квалитетним и свеобухватним радом попуњена празнина у домаћој науци када је реч о обради ове теме. Поред бројних појединачних научних резултата до којих је кандидаткиња дошла, а који ће касније бити поменути, научни допринос се нарочито огледа у следећем:

- Изграђена је дефиниција слободе завештања и дата оригинална класификација њених ограничења;

- Изнета је аргументација за осавремењивање уређења тестаментарне способности;

- Указано је на потребу за либерализацијом завештајних форми; дати аргументи за укидање ванредних форми завештања, као и усменог завештања, а увођење, уместо њих, завештања у нужди;

- Користећи резултате изучавања и анализе спроведених реформи наследног права у државама континенталне европе, кандидаткиња доказује потребу да се и код нас наследно право осавремени, посебно да се реформише установа нужног наслеђивања, у правцу проширења слободе тестирања. Дошла је до закључка да је систем нужног наслеђивања у српском праву крут и затворен, па предлаже његово постављање на принципима отворености, флексибилности, индивидуализма и постизање компромиса између породичне солидарности и критеријума издржавања (као идеје

водиље за уређење нужног наслеђивања), с једне и проширења граница завештајне слободе, с друге стране;

- Износи идеје за реинтеграцију и осавремењавање уговорног наслеђивања увођењем принципа паралелног основа позивања на наслеђе.

На основу изнетог, Комисија сматра да су значај и допринос докторске дисертације кандидаткиње Тамаре Ђурђић-Милошевић са становишта актуелног стања у грађанскоправној научној обалсти неспорни.

3. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у научној области

Већ смо истакли да је кандидаткиња изашла изван постојећих теоријских класификација ограничења завештајне слободе и да је на основу конститутивних елемената дефиниције слободе завештања, коју је изградила, конструисала оригиналну класификацију ограничења. Управо је та класификација послужила као темељ за постављање структуре докторске дисертације, што јој даје атрибут оригиналне систематике.

Солидно прикупљену научноистраживачку грађу кандидаткиња зналачки користи, а сам избор стране литературе указује да је рад самосталан. Ставовe, идеје и мишљења других аутора коректно наводи, без обзира да ли их користи у интегралном тексту или се само на њих позива, чиме се јасно раздвајају од оних који припадају писцу дисертације. Из ставова које заузима и предлога које чини јасно се уочава њен мисаоно-логички пут, који показује да су настали као резултат њених сопствених промишљања. Изнети закључци и учињени предлози за доградњу и осавремењавање српског наследног права у доброј мери су другачији од савременика, а кад су истоветни са већ познатим гледиштима, разликују се у аргументацијама. У расправама о бројним спорним питањима слободе завештајних располагања и њених ограничења, кандидаткиња је испољила научну самосталност и показала да се аргументовано могу заступати ставови који иду у правцу модернијих схватања наследноправних института у домену тестаментарног наслеђивања.

Сви наведени разлози уверили су Комисију да је докторска дисертација оригинални научни рад кандидаткиње Тамаре Ђурђић-Милошевић.

4. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидаткиња је у свом досадашњем научно-истраживачком раду написала и објавила више десетина научних и стручних радова из уже грађанскоправне научне области. Нарочиту пажњу завређују следећи радови, који су у вези са темом докторске дисертације:

- 1) ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Уговор о наслеђивању и уговор о доживотном издржавању: у светлу новог Грађанског законика Републике Србије, Правни живот, ISSN 0350-0500, 2017, књ. 600, бр. 10, стр. 625-637. [COBISS.SR-ID 513368752];

У овом раду ауторка компаративно анализира уговор о наслеђивању и уговор о доживотном издржавању који су се кроз српску правну историју па до данас налазили у односу негативне условљености. Рад садржи расправу по питању да ли постоји потреба за увођењем уговора о наслеђивању у српско право *de lege ferenda* или се сврха овог

уговора може остварити неким од постојећих инструмената имовинскоправног располагања, као што је уговор о доживотном издржавању. У том контексту, анализара нормативни концепт уговора о наслеђивању који је предложен у Нацрту Грађанског законика Републике Србије.

- 2) БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Усмено завештање у српском и упоредном праву. У: Ђорђевић, С., (ур.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ. 5. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2017, стр. 249-260.

У овом раду ауторка анализира усмено завештање као изузетну завештајну форму која се може сачинити под законом предвиђеним условима који су различито дефинисани у упоредном праву. У раду даје приказ законских решења оних правних система који признају ову завештајну форму, указује на предности и недостатке заступљених концепата и даје предлоге *de lege ferenda* за унапређење постојеће регулативе у српском праву, пре свега у погледу прецизирања стандарда изузетних околности.

- 3) БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Законске границе слободе именовања наследника. У: *Двадесет година Закона о наслеђивању Републике Србије* [ур. Н. Стојановић, Н. Крстић], *Зборник радова*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за публикације, 2016, стр. 219-235.

Ауторка у раду разматра слободу именовања наследника као један од сегмената садржине слободе тестирања и указује на њена релевантна ограничења. Акцент у раду је стављен на различите модалитете именовања наследника који говоре у прилог ширег домаћаја слободе тестирања, пре свега на фидеикомисарну суспституцију. Разматра и утицај уговора о наслеђивању на слободу именовања наследника, као и утицај установе нужног дела. У закључним разматрањима се констатује да се у постављању граница слободе тестирања кроз поменуте институте мора тежити ка успостављању равнотеже супротстављених индивидуалних и општих интереса, као и флексибилнијим нормативним решењима у прилог шире слободе тестирања.

- 4) БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Правна природа права на нужни део, *Правни живот*, ISSN 0350-0500, 2015, књ. 576, бр. 10, стр. 557-569. (COBISS.SR-ID 516968124);

Предмет овог рада је правна природа права на нужни део која се разматра кроз призму упоредних решења и оних заступљених у српском праву. У компаративном прегледу облигационоправне и наследноправне концепције нужног наслеђивања, као основних у наследном праву, указује се на њихове предности и недостатке, и дефинише мера њиховог задирања у слободу тестирања. Како је одређивање правне природе права на нужни део тесно повезано са питањем оправданости нормирања установе нужног наслеђивања и самим тим оправданости ограничавања завештајне слободе, у раду се даје каратак преглед теоријских схватања о овом питању, да би се на крају извео коначан закључак о савременом поимању основа нужног наслеђивања и његове правне сврхе.

- 5) БУРЋИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Разграничење уговора о наслеђивању од других правних послова, *Правни живот*, ISSN 0350-0500, 2014, књ. 572, бр. 10, стр. 513-526. (COBISS.SR-ID 513060272);

Предмет овог рада је уговор о наслеђивању чија се основна обележја и правна природа посматрају у компарацији најпре са завештањем, као најјачим правним основом наслеђивања у српском праву, а потом и са осталим правним пословима који су од значаја за наследно право (пре свега са уговором о доживотном издржавању и

уговором о уступању и расподели имовине за живота). На основу резултата анализе, ауторка указује на позитивне и негативне стране уговора о наслеђивању и аргуменује (не)оправданост увођења овог уговора у српско право *de lege ferenda*.

- 6) ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Правни положај завештајног наследника постављеног под условом или роком. У: Влашковић, Б., (ур.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*. Књ.1. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2013, стр. 327-340. (COBISS.SR 512977328)

Предмет овога рада је завештајно именовање наследника под условом или роком. Реч је о допуштеном модалитету сукцесивног наслеђивања у нашем праву, код којег није прецизно дефинисан правни положај овако именованих наследника. Овај модалитет постављања наследника, ауторка анализира и са аспекта допуштености, у циљу одређивања његових правних оквира. Ауторка дефинише његову правну природу, и одређује тачке разграничења у односу на институт фидеикомисарне супституције.

- 7) ЂУРЂИЋ-МИЛОШЕВИЋ, Тамара. Фидеикомисарна супституција и слобода завештајног располагања, *Правни живот*, ISSN 0350-0500, 2012, књ. 556, бр. 10, стр. 719-732 (COBISS.SR-ID 512824240);

У овом раду ауторка анализира могуће и у српском праву дозвољене модалитете замене наследника (обичне и фидеикомисарне супституције), у циљу дефинисања правног оквира слободе завештајних располагања. Настоји да утврди критеријуме разграничења између допуштених и недопуштених модалитета фидеикомисарне смене наследника у српском праву. Уз критички осврт на правну регулативу ових института у упоредном и домаћем законодавству, ауторка даје смернице за потенцијално реформисање условљеног сукцесивног наслеђивања.

5. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Тамаре Ђурђић Милошевић у потпуности испуњава захтеве у погледу обима и квалитета у односу на пријављену тему. Садржина и обим урађене дисертације, као и коришћена литература одговарају пројекту дисертације наведеном у пријави теме. Сложеност и ширина обрађене теме утицали су да дисертација буде нешто већег обима од уобичајеног. Приликом обраде теме коришћена је одговарајућа научна апаратура и методологија примерена за научна истраживања у области права, као што је у пријави теме предвиђено.

Структура рада квалитетно је постављена а логички след тематских целина омогућава континуитет излагања. Ограничења слободе завештајних располагања свеобухватно и квалитетно су обрађена, а ширина предмета истраживања је изискивала да фокус буде усмерен не ка свим, већа само ка оним ограничењима која су најзначајнија за сваки конститутивни елемент слободе завештања. Упркос добро обављеног задатка, Комисија констатује да је предмет истраживања прешироко постављен, што је довело до тога да у појединим сегментима ове проблематике нису довољно дубоко истражена сва спорна питања, односно да је квантитет на појединим местима, ишао на уштрб квалитета.

Квалитетно и научно утемељено изложена су теоријска гледишта и ставови, што садржински представља свеобухватну расправу која претпоставља завидан ниво научне информисаности. Анализа и сучељавање гледишта страних теоретичара грађанског права из обимне и квалитетне стране литературе и

интерпретација законских решења из упоредног права, посебно модерних европских држава, дају дисертацији квалитет упоредноправне студије о установама тестаментарног наслеђивања.

6. Научни резултати докторске дисертације

Кандидаткиња Тамара Ђурђић Милошевић је на основу свеобухватног изучавања, анализе и објашњења предмета докторске дисертације дошла до више резултата који представљају допринос развоју наследног права као науке и као гране права.

На општем теоријском плану, као резултат научног истраживања изграђена је сопствена дефиниција слободе завештања, која задовољава потребни научни ниво.

- Правнотеоријском аргументацијом, кандидаткиња налази да дефиниција треба да садржи да је слобода завештања основно начело наследног права и да има границе утврђене правним поретком, те да садржински инкорпорира четири конститутивна елемента – слободу сачињавања завештања, слободу избора форме завештања, слободу одређивања садржине завештања и слободу опозива завештања.

- Ослањајући се на резултате анализе постојећих теоријских класификација ограничења слободе завештања, кандидаткиња закључује да нису довољно прецизне ни свеобухватне, па зато изграђује нову класификацију узимајући као критеријум за њу конститутивне елементе дефиниције слободе завештања.

Истраживање ограничења везаних за сваки конститутивни елемент слободе завештања, исходovalo је одређеним доктринарним ставом кандидаткиње, оценом законске регулативе и образложеним предлозима за реформисање појединих установа наследног права:

- Као резултат теоријске и нормативне анализе утицаја завештајне способности и њених појединачних компоненти на слободу тестирања дошло се до следећих резултата: 1) резултати анализе субјективне компоненте завештајне способности показали су да ближе дефинисање разлога неспособности за расуђивање служи очувању слободе завештања, и да је неопходно прецизирање основних елемената ове компоненте завештајне способности, како би се предупредила тумачења на уштрб слободе тестирања; 2) Руководећи се правном природом и сврхом завештања и узимајући у обзир достигнути степен развоја друштва у којем се зрелост стиче у ранијем животом добу, кандидаткиња је закључила да би било оправдано да се свим старијим малолетницима (14-18 година) омогући да реализују своју последњу вољу, с тим да се њихова тестаментарна способност ограничи на допуштеност сачињавања јавних облика завештања; чиме би се успоставила равнотежа између сигурности правног промета и слободе завештања; 3) Ауторка налази да санкција ништавости завештања мора бити јединствена за све случајеве непостојања завештајне способности, без обзира да ли је неспособност настала због недостатка субјективног или објективног услова.

- Пошто је закључила да законодавац недоследно спроводи идеју да је намера завештаоца примарна у свим ситуацијама за које се установљавају допуњујућа правила тумачења, кандидаткиња сматра да их треба изменити у правцу фаворизовања тестаментарног, а не законског наслеђивања. Зато предлаже уношење изричите одредбе да се завештање има тумачити у смислу који је повољнији за тестаментарне наследнике у случајевима кад се права намера завештаочева не може утврдити.

- У вези са утицајем завештајне форме на границе слободе завештања, кандидаткиња заузима следеће ставове: 1) форма завештања има амбивалентно дејство

на слободу тестирања – с једне стране, плуралитет завештајних форми доприноси ширењу граница слободе тестирања, а с друге, строжи формални услови конкретне завештајне форме представљају додатно ограничење ове слободе; 2) свака прописана форма треба да одговара сврси ради које је установљена, у супротном, њен опстанак се доводи у питање - што је случај са ванредним завештајним формама, као и усменим завештањем, које се због тешко остваривих формалних захтева предвиђених за његову пуноважност, не примењује често у пракси, па кандидаткиња предлаже њихово укидање и увођење завештања у нужди; 3) залаже се за сачињавање олографског завештања електронским путем, уз својеручни потпис завештаоца, а либерализацију ових захтева форме сматра прелазном етапом у настанку електронског завештања.

- Указује да могући и допуштени модалитети именовања наследника (именовање наследника под условом, роком, налогом), са својим разноликим правним дејством, афирмишу слободу завештања.

- Јасно је разграничила допуштене од недопуштених модалита условљеног сукцесивног наслеђивања у српском праву. На бази анализе упоредноправних решења указала је на предности и недостатке фидеикомисарне смене наследника услед смрти фидуцијара као супституционог случаја, која није допуштен у српском праву. Као резултат сучељавања доктринарних гледишта и анализе владајућих концепата фидеикомисарне супституције у савременим законодавствима, аргументовано предлаже увођење овог института у домаће право;

- Као резултат истраживања теоријских схватања и постојећих законских решења, кандидаткиња закључује да је у српском праву круг нужних наследника широко постављен и да неоправдано ограничава обим слободе завештања. У овом смислу, она даје образложене предлоге за реформисање установе нужног дела у српском праву *de lege ferenda*. Предлаже сужавање круга нужних наследника (искључивањем другостепених и даљих асцендата, као и свих побочних сродника оставиоца); залаже се за рестриктивнији приступ по питању наследивости права на нужни део; предлаже опсежније дефинисање разлога разбаштињења нужних наследника, уз уважавање у већој мери квалитета односа оставиоца и нужних наследника.

- Изводи закључак да иако је примарно дејство уговора о наслеђивању на слободу тестирања ограничавајуће, то нужно не мора бити тако. Наиме, овај уговор за предмет може имати део заоставштине, а такође се законом може прописати којим делом заоставштине се може располагати путем уговора, а који мора остати слободан за завештајно располагање, чиме се ова два основа наслеђивања не доводе у однос супротстављености. Сматра да различити модалитети у којима уговор о наслеђивању може бити закључен, омогућавају уговорним странама да одреде интензитет везујућег дејства овог уговора, те да се задржавањем права на једнострани опозив уговора, релативизује његово ограничавајуће дејство на слободу тестирања.

- Налази да слобода уговарања у домену наслеђивања и слобода тестирања, као еманиције приватноправне аутономије, могу да егзистирају паралелно, као комплементарне установе наследног права. Предлаже реинтегрисање уговора о наслеђивању у српско право, с тим што инсистира на његовом флексибилном уређењу, путем прописивања могућности уговарања задржавања права на једнострани опозив уговора, као и ограничавања уговорног оставиоца у погледу располагања имовином *inter vivos*.

- Даје образложени предлог за увођење уговора о одрицању од будућег наслеђа, сматрајући га значајним инструментом планирања наслеђивања који позитивно утиче на границе завештајне слободе.

7. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Докторска дисертација кандидаткиње је прва обимнија свеобухватна студија о границама слободе завештања и представља солидну истраживачку грађу за даља доктринарна истраживања. У дисертацији су представљена и квалитетно објашњена многобројна схватања еминентних страних и домаћих теоретичара наследног и уопште грађанског права, коришћена је обимна литература на енглеском и немачком језику, и детаљно приказана законска решења у најзначајнијим европским правним породицама. Због тога овај рад може бити погодан научни извор за изучавање савремених гледишта о установама тестаментарног наслеђивања на европском правном простору и бити литература на вишим нивоима правних студија.

Поред научних резултата, кандидаткиња је својом дисертацијом постигла и важне резултате на нормативно-практичном плану. Поједини предлози су у довољној мери прецизни и образложени да могу користити законодавцу приликом обликовања одређених установа наследног права у будућем Грађанском законнику, попут предлога доње старосне границе завештајне способности, измена формалноправних захтева код појединих завештајних форми, фидеикомисарне супституције, сужења круга нужних наследника и увођења уговора о наслеђивању, као и уговора о одрицању од будућег наслеђа.

Резултати научног истраживања презентирани у дисертацији могу бити од користи и за правну праксу. Анализа и тумачења норми позитивног права које садржи дисертација у практичној примени нарочито могу бити корисни код решавања спорних питања, попуњавања правних празнина и тумачења правних стандарда у домену ограничења завештајне слободе.

8. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати докторске дисертације биће представљени научној и стручној јавности путем реферата на научним и стручним скуповима у земљи и иностранству. Као погодан начин су и научни чланци који ће се објављивати у домаћим и страним часописима. Учешће на округлим столовима и другим облицима научне и стручне дебате, омогућиће кандидаткињи да представи своје предлоге за новелирање законских решења. Доктринарна гледишта и упоредноправна искуства могу се представити у виду продубљених предавања на вишим нивоима правних студија. Уз одговарајућу дораду и прилагођавање, дисертација може бити објављена у виду научне монографије.

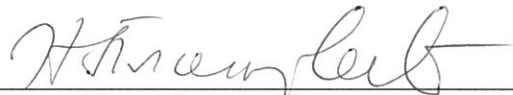
III ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација Тамаре Ђурђић-Милошевић под називом „Ограничење слободе завештајних располагања“ садржи оригинални научни допринос и да је подобна за јавну одбрану.

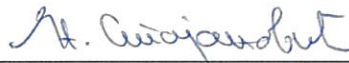
IV ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу извршене анализе и оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација „Ограничење слободе завештајних располагања“ кандидаткиње Тамаре Бурђић-Милошевић, у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу и Већу за дрштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај извештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације.

КОМИСИЈА

1. др Нина Планојевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу,
ужа грађанско-правна научна област (председник)

2. др Наташа Стојановић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Нишу
ужа грађанско-правна научна област (члан)

3. др Јелене Видић Трнинић, ванредни професор
Правног факултета Универзитета у Новом Саду,
ужа грађанско-правна научна област (члан)